

ENKELE FLITSEN

Semper Idem, plaatste Bilderdijk soms als zijn levensdevies aan zijn briefhoofden.
Semper Idem — steeds dezelfde — kan zonder reserve gezegd worden van hem, die wij verleden week herdacht hebben.

Hij stond nog in zijn eerste kracht, toen we hem uitnodigden voor de jongelingsvereniging te komen spreken. Het was in een beetje beruchte hoek van kerkelijk Nederland, ergens op de Zuid-Hollandse eilanden. Hij had nog maar net in De Reformatie zijn mooie artikelen geschreven over „Kerktaal en Leven”. We gingen de kerkeraad vragen om gebruik te mogen maken van het kerkgebouw. Het was reeds toen dat deze kerkeraad „Ds” Schilder in feite al schorste en afzette. Immers het antwoord luidde: „Die man komt hier nooit meer op de preekstoel, want hij randt de oude schrijvers aan...” We gingen, verbouwereerd, het Ds Schilder zeggen. Maar nog eer we, staande in de deur van zijn huis de mond open konden doen, glimlachte hij en bleek ons hoe goed hij toen reeds de kerkelijke kaart van Nederland en de mentaliteit van het vals mysticisme door had. „Ik begrijp het al, zei hij, je komt me vertellen, dat ze voor mij het kerkgebouw niet willen afstaan. Niet zo heel erg hoor. Is er geen ander zaaltje te huur?”

We hebben een ander zaaltje gehuurd en er was veel volk. We kregen „De Les van Thyatire” te horen.

Daarna, toen het in diezelfde classis tot een conflict met deze kerk kwam, was hij het die in De Bazuin vroeg, of de provincie Zuid-Holland wel wist aan welke geestelijke leiding, of gebrek aan leiding de veertig weeskinderen, die in het weeshuis van deze provincie waren opgenomen, waren overgeleverd. Het bracht pennen in beweging van boze collega's, die er niet van hielden op de vingers getikt te worden en de zaak in die ziekelijke gemeente niet durfden aanpakken, omdat men vreesde voor een scheuring. Wanneer jullie niets doen, komt die er toch, zei Ds Schilder en hij kreeg volkomen gelijk. Na het heengaan van de „oude knecht”, zoals de plaatselijke predikant genoemd werd, trad ongeveer de helft uit en werd onder „leiding” van Wisse „uitgeleid”, van het ene diensthuis der mystiek naar het andere en ergere.

Een andere flits: Het was in de tijd dat Prof. H. H. Kuypers zijn „Open brief” aan K. Schilder schreef. Het was in de Pinkstertijd en Prof. Schilder logeerde bij mij, daar hij die Zondag bij ons zou preken. Ik vroeg hem 's Zaterdagavond of hij De Heraut al gelezen had en het stuk van „Prof. H. H.”. Hij zag het even in en vroeg: „Mag ik straks die krant meenemen naar boven?” Op Zondagmorgen zag ik, dat hij van streek was, stil en teruggetrokken, met somber gelaat. Aan het ontbijt vroeg ik hem: „Waar preekt U over vanmorgen, Professor?” Het antwoord was: „Ik was van plan te preken over het gebed van de Kerk in Openb. 22: „Ja, kom Here Jezus!” Maar dat artikel van „H. H.” in De Heraut heeft mij van streek gebracht. Ik kan die tedere tekst nu niet behandelen. Ik zal maar wat anders opzoeken...”

Ik merkte dat dit brok kerkelijke diplomatie hem tot in het diepste van zijn gevoelig wezen had geschokt.

Een derde flits:

In Juli 1940 was hij in Zeeland geweest en we reisden samen in het oude boemeltreinje, dat de Duitsers ons nog gelaten hadden, terug het land in.

Ik vroeg: „Professor, heeft u zich voldoende gerealiseerd welke consequenties uw artikelen in De Reformatie kunnen hebben voor uw persoon? Het zal waarschijnlijk op uw gevangenneming uitloopen. U heeft mij vroeger al eens verteld, dat De Reformatie in Duitsland al jarenlang op de zwarte lijst stond?”

Hij trok de schouders op en antwoordde: „Ik weet er alles van. Maar ik vind het misdadig om, waar we grote woorden gesproken hebben vóór 1940 tegenover de jeugd, nu te zwijgen en haar zonder leiding te laten”.

Daarmee was voor hem de zaak uit.

Kort daarop ging hij de gevangenis in.

Een vierde flits: Een week na zijn schorsing, verzocht hij mij, bij hem te komen aan zijn onderduikadres, bij broeder Jasperse te Leiden, om enkele zaken, die noodzakelijk geregeld moesten worden, te bespreken.

Vergeten doe ik nooit meer hoe ik hem aantrof. Overgegeven in de diepste ellende, gekrenkt in iedere vezel van zijn fijngevoelige ziel, ten prooi aan smart. De intonatie van zijn stem hoor ik nog: „Ze gaan me afsnijden als een rot lid der kerk...”

Ik moest denken aan de woorden die deze man over „de Kerk, ons aller Moeder” gezegd en geschreven had en hoe dit dus door zijn ziel moest heengaan.

Hij dacht zich in het volstrektste isolement. Toen ik hem vroeg: hoe ziet U de kerkelijke situatie zich nu verder ontwikkelen, professor? was zijn antwoord: „Ik zie helemaal geen ontwikkeling. Ik sta er buiten, ik ben zonder kerk...”

Op dat moment zag hij nog geen vrijmaking, wat ook duidelijk bleek uit zijn antwoord op deze vraag: Maar u staat toch niet alleen, Professor? U hebt toch uw vele vrienden, de kleine luyden, die u nooit in de steek zullen laten? Hij trok de schouders op en zei: „Wat kunnen ze er van weten? Ze kunnen niet bij elkaar komen. De treinen worden beschoten, ik mag geen letter op papier zetten. Er is geen enkel contact. Het moment hebben ze zo goed gekozen...”

Uit het verdere verloop van dit gesprek bleek mij,

dat hij zichzelf al had afgeschreven als predikant en professor en op dat moment geloofde hij, dat hij als gewoon ambtelooze burger zou moeten voortleven.

Dit mag wel eens gezegd worden tegenover de praatjes, dat prof. Schilder doelbewust op een scheuring en vrijmaking zou hebben aangestuurd. Wie dat zegt of schrijft LIEGT! Want niets is minder waar.

11 Augustus 1944 is hem een openbaring geweest. Toen het kleine gebouwtje in Den Haag moest worden ingeruild, op het laatste ogenblik tegen de grote Lutherse kerk, zag hij voor het eerst het wonder Gods. Die in Zijn welbehagen over Zijn Kerk in Nederland, tot deze reformatie, vrijmaking en wederkeer besloten had.

Het is voor professor Schilder een even grote verrassing geweest als voor ons allen.

Een vijfde flits: Ik bracht hem met de auto, kort na de bevrijding in 1945 naar Zutphen, waar hij op verzoek der broeders daar een voorlichtingssamenkomst zou leiden. In debat kwam de plaatselijke predikant, die weinig principieel verweer had, maar zijn vele schapjes die aanwezig waren wilde vrijwaren voor de invloed van „K.S.” door op diens „gevoel” te gaan werken. Hij zei: U hebt zulke mooie woorden geschreven, professor over de „kerk, ons aller Moeder”. Maar wat gaat u nu doen, U gaat die moeder, die naar we allen geloven ernstig ziek is, niet in stilte verplegen, maar u gaat haar op de straten beschuldigen. Dat doet toch geen rechtgeaard kind, professor? Bovendien, wat heeft die Moeder U niet met ere overladen? Zij maakte U professor, ja zelfs professor in de dogmatiek. Die moeder heeft u zoveel goed gedaan en moet u dan nu zo gaan handelen?”

Het gelaat van „K.S.” was onder deze woorden 'n daalder waard om te zien. Hij bewaarde de pastor loci voor 't laatst bij de beantwoording der vragen. Toen kwam het: Dominé X vertelt ons, dat de Kerk ons aller Moeder is. Nu dat geloof ik nog. Maar ik geloof niet dat die kerk ons aller Moeder is, omdat zij mooie cadeautjes uitstrooit. Dat kan een baker en een tante ook. Moederfunctie is niet om voor sinterklaas te spelen, maar haar functie is kinderen te baren, daarin bestaat haar Moederzijn. En nu gaat het er juist over, dat door de binding aan de leerconstructies der Synode, juist de Kerk in haar Moederfunctie, dat is in het baren van kinderen, verhinderd wordt. Wedergeboorte vindt plaats, zegt de Schrift door de werking van Woord en Geest. De leerbindingen maken Woord en Geest van elkander los, en daarmee wordt de Moeder verhinderd MOEDER te zijn. Dat is wat anders dan „ziek-zijn”.

De pastor loci zei geen woord meer...

Een andere flits: In Juni 1945 stond ik plots voor het eerst na lange dagen weer voor hem, op de stoep van zijn huis, Vloeddijk 14.

Professor, ik heb papier! Volgende week Zaterdag kan De Reformatie weer verschijnen! zei ik.

Ook de plotselinge, sterke expressie van zijn gelaat op dat ogenblik vergeet ik niet meer. De blijdschap spoot er uit. Sedert Augustus 1940 was „zijn” blad niet verschenen, gevallen, als het eerste door zijn trouw aan beginsel, Vorstenhuis en Vaderland.

Binnen twee dagen was er een Reformatie vol kopij ter drukkerij. En sinds dat moment mocht het, met een onderbreking, wegens zijn Amerikaanse reis, voortgaan tot op het ogenblik van zijn sterven. Want inderdaad: zijn pen is aan zijn stervende hand ontgleden. De laatste kopij was zijn „verantwoording” van binnen gekomen giften voor het „orgelfonds” voor zijn studenten.

Die studenten...

Wat droeg hij hen op het hart.

Ik herinner mij, 't was nog vóór 1940, dat hij mij opbelde: ik moet in Gorinchem preken, je weet dat ik mijzelf als plicht heb opgelegd iedere week honderd gulden mee naar Kampen te brengen voor het hospitaal. Wil je niet met de auto met me meegaan naar Bunschoten en Spakenburg? Dan gaan we daar een paar uurtjes werken? We deden het. We kwamen bij een visser, wiens vrouw juist aan het vis bakken was. We kregen er elk een bord vol van. Terwijl we zaten te smullen legde eerst de vader tien gulden, daarna de drie zoons, elk op zijn beurt, een rijksdaalder naast het bord van de professor, wiens gelaat daarop niet alleen glom van de vette vis, maar ook van blijdschap, terwijl hij glunderend sprak: „Zo, dat is dan geld bij de vis!”

Hier volgt nog een flits: We maakten in gezelschap van een Amerikaan, die Nederland bezocht, en wiens gast de professor en ondergetekende in Amerika geweest waren, een reisje naar België van enkele dagen. Het was een vacantiereisje... dachten we. Maar Professor Schilder was niet tevreden eer hij een volle dag lang ondergedoken was bij een grote uitgeverij in Antwerpen en daar drie hoge stapels boeken had uitgezocht, die hij bewaarde nodig te hebben voor zijn „catechismus”. Het was een roomse uitgeverij en er liepen geleerde paters rond in lange witte pijen. Een er van kwam op mij af, terwijl we uren zaten te wachten en vroeg: „ben ik goed geïnformeerd, is dat die professor Schilder, die een standaardwerk schreef over het lijden des Heren?” Ik knikte. „Dan ben ik geïntereerd”, zei de pater en stevende recht op de professor af, die op zijn knieën gelegen, langs de stoffige vloer aan het boeken sorteren was. „Professor”, vroeg de pater, „is u ook op de hoogte met de werken van Sören Kierkegaard?” „Hm, niet zo veel”, zei de professor. De pater noemde verschillende boeken, en de professor knikte. Hij had ze gelezen. „Nu ben ik bezig aan een bijzonder interessant werk van hem”, zei de pater en noemde de titel. „Kent u dat ook?” „Jawel”, was het antwoord,

„maar welke druk er van hebt u gelezen? de derde is de beste”. De pater moest het antwoord schuldig blijven. Op drukken had hij niet gelet!

We hebben hem gekend en liefgehad. Een man van wie geschreven kan worden, zoals eenmaal van Van Oldenbarneveldt is gezegd: „singulier in alles”. Een man van een geweldige stijl, van een zeldzame wetenschap, een reus onder de geesten van deze tijd. Maar tegelijk een man van de strengste eenvoud, de diepste godsvrucht, brandend van liefde tot God en de naaste, een onwrikbaar geloof in de boven alles vaststaande autoriteit van Gods Woord en een trouw belijder van de Gereformeerde Confessie.

Een laatste flits: op 23 Maart 1944 verklaart een kerkelijke vergadering deze man schorsingswaardig, eerloos voor Kerk en wereld. Op 23 Maart 1952 neemt de Koning der Kerk hem op in HEERLIJKHEID.

R. v. R.

HERSTELLING.

Men bericht ons, dat de mededeling in de biografie van Prof. Dr. K. Schilder, als zou deze na de bevrijding in 1945 niet meer gevraagd zijn wederom als lid van het Hoofdbestuur van de N.C.R.V. toe te treden, in zoverre onjuist is, dat deze wel gevraagd is, doch dat het Hoofdbestuur meende niet te kunnen voldoen aan een bepaalde eis van Prof. Schilder, welke door deze als voorwaarde was gesteld voor zijn weder toetreding tot dit bestuur. Als gevolg hiervan maakte Prof. Schilder geen deel meer uit van genoemd Hoofdbestuur.

R. v. R.

Profeteren op de orgelbank..

Het kerkorgel maakt vrienden. Mocht ik Prof. Schilder kennen als huisvriend, die steeds op de meest onverwachte ogenblikken bij ons binnenliep, door het orgel voor de aula hebben we het laatste contact gehad. De zo bekende beiaardier en organist Theo W. van Dijk was voor de hoogleraar, een vriend van de orgelbank, allerminst een onbekende. Zijn plotseling overlijden schielijk onverwacht de mogelijkheid een lang gekoesterde wens in vervulling te doen gaan.

Eerlijk gezegd, schrok Prof. Schilder vaak de laatste jaren, wanneer ik hem in zijn boekenburcht opzocht.

„Toch geen narigheid uit Zwolle?” was dan steeds zijn eerste vraag. Ditmaal kon ik echter gelukkig ontkenkend antwoorden. Het plan voor het orgel had direct zijn volle belangstelling. Ik had niet anders verwacht.

Er ging geen „preekbeurt” voorbij in Zwolle, of Prof. Schilder kwam even boven op de galerij bij de orgelbank praten. Wat deed het hem eens een plezier, toen hij op een zomerse Zaterdagavond een uurtje over had in Zwolle. Samen gingen we naar de reus van een orgel in de Grote Kerk. Dat machtige pijpenbolwerk met zijn speeltafels en rugpositief bekoorde hem. Het was hem een feest daarop te kunnen spelen en improviseren. Begeleidde hij tijdens Amerikaanse reizen vaak zijn eigen diensten, met het massale ingewikkelde oude orgel kon hij evengoed overweg. Het was hem in zijn drukke leven een onzegbaar genoeg tijdens een concert van Feike Asma in het „orgelheilighdom” het jongleren met de registers van nabij te kunnen meemaken. Intens volgde hij het spel in al zijn onderdelen.

Een goed voorspel tijdens een kerkdienst kon hem verwikelen, ja inspireren. Dan was hij de grote eenvoudige man, die met „zachte ogen” je kon aankijken en die je doorgrondde tot in het kleinste plekje van je ziel. Abrupt als zijn opmerkingen waren, klonk het dan met humoristische glimlach: „Het was weer best daarboven vandaag”.

Hij, die zo treffend de humor in het leven wist te verstaan, die zo smakelijk kon lachen en mede daardoor boven de situaties van het leven bleef staan, deed niets liever tussen twee diensten op de orgelgalerij te blijven. Wat was het hem dan een genot naar het orgel te luisteren.

En dan... op die avond, een paar maand geleden, was de mogelijkheid geschapen om voor de aula een orgel te krijgen overeenkomstig zijn ideaal.

„Lindeboom”, zo zei hij mij, „dat is nu altijd mijn wens geweest voor de aula, een orgel met twee klavieren en pedaal”. Hij was als een kind zo blij. Zo, midden uit zijn werk, ging hij met me mee naar de voor hem zo bekende kamer van Theo van Dijk, die in alle opzichten de geest van de overledene zo treffend weergaf.

Hij bleef staan voor de kast vol boeken over componisten en orgelleer. „Ik moest nog veel meer geld hebben, dan zou ik voor al die boeken ook wel een vak hebben in mijn boekenkasten”, zo zei hij.

Profeteren op de orgelbank, zo waren zijn woorden bij het verscheiden van Jan Zwart. Het was een van zijn vele onverwachte aphorismen, waaruit een rijke bloemlezing zou kunnen samengesteld worden.

Polemiek kan een groot deel van zijn tijd hebben gevraagd, als persoon was hij geliefd, ook bij iedere Kampenaar die hem kende en in zijn ziel had gelezen.

De liefde tot het orgel overheerste ook hier in de verhouding tussen Van Dijk en Schilder. Het was voor mevrouw Van Dijk een grote voldoening het orgel in vertrouwde handen te weten.

Bleef dat alles, wat we nu schrijven, tot nu toe op de achtergrond, door het bitter verrassende van de almacht des doods, heeft het nu geen zin meer dit onvermeld te laten. Wat het aula-orgel zou betekenen, heeft de overledene zelf juist in het licht gesteld, dan ik het zou kunnen doen. Ogedacht heeft Prof. Schilder zich in de aula van onze hogeschool een monument gesticht. Typische wending. Hij die nooit roem of eer voor zichzelf vroeg, is nu dit orgel opgedragen als een weemoedige gedachtenis.

Die avond namen we bij de Kamperbrug afscheid. Nog zie ik zijn zwierige groet, zo kenschetsend voor zijn optreden.

Het orgel blijft spelen..... een tijd geleden zag hij bij mij in de muziekkast een fantasie over een Luthers gezang. Een of ander van de vele papieren in zijn zakken kwam voor de dag en in zijn vlug handschrift nam hij het gezang over.

Het was een fantasie van Asma over het lied: „Komt als kinderen van het licht“. De laatste regels ontvangen thans bij dit schokkende gebeuren, bij dit verlies van een onvergetelijke vriend wel een zeer bijzondere en troostende betekenis, nu wij zonder hem zullen moeten verder gaan:

Alles sterkt U in Uw loop

Toekomst en verleden

Leg maar steeds vol blijde hoop

Al Uw krachten in het heden.

Zwolle,

CHRIS G. LINDEBOOM.

Boekbespreking

„Eén herder..... één kudde“, door Prof. C. Veenhof, uitgave van het Comité tot verspreiding van goedkope Geref. lectuur. Adres: H. H. v. d. Linden, M. D. de Grootstraat 20, Goes, Giro 537347. Prijs f 1.—

Met dankbaarheid kondig ik in „De Reformatie“ deze brochure aan. Ze is ontstaan uit een fijne samenwerking in de synodale commissie, welke de verzoeken tot samenspreking met de deputaten der gebonden Geref. Kerken, en de voorstellen om op deze verzoeken niet in te gaan, had te bestuderen en daaromtrent advies moest uitbrengen. Ik heb in die commissie weer eens ervaren van hoe grote betekenis het samen bestuderen en bespreken van een agenda-punt van een synode in een commissievergadering kan zijn, indien men werkelijk beheerst wordt door de wil om elkaar en de synode en zo de kerken te dienen. Zonder twijfel was ook de bespreking van deze kwestie in de synodevergadering een der mooiste momenten van de synodale arbeid.

Deze aankondiging is ook daarom een uiting van dankbaarheid, omdat een grote oplage van deze brochure in een paar weken tijds uitverkocht was en — het zetsel bleef even staan — reeds een nieuwe druk van de pers is gekomen. Deze snelle verkoop vond zijn oorzaak vooral hierin, dat velen aan het verzoek van Prof. Schilder hebben voldaan om een adres van een synodale kennis of synodaal bloedverwant op te geven aan de Heer v. d. Linden met gelijktijdige overmaking van f 1.— op zijn gironummer. Op deze wijze zijn er heel veel exemplaren in de synodale wereld terecht gekomen.

Ik geloof, dat het voortdurend appelleren op de conscientie van de synodale broeders een eis van liefde en trouw is. De synode heeft daartoe terecht opgewekt. En ik weet, dat dit appelleren veel meer uitwerking heeft dan men gewoonlijk vermoedt. Uit correspondentie en gesprekken weet ik, dat in zéér, zéér velen uit de gebonden kerken onrust heerst over wat daarin plaats vond. Men kan zonder vrees voor overdrijving zeggen dat men zich „ginds“ algemeen schaamt over wat in 1942—45 geschied is. Ik heb daar zeer veel bewijzen voor. Trouwens, wie de wijze van het critiseren der „vrijgemaakten“ nagaat, wie let op het doodzwijgen of camoufleren van de feiten, ziet dat trouwens zonder meer. Om maar niet te spreken van de geprikkeldheid welke openbaar wordt als er over het „kerkelijk conflict“ wordt gesproken! Indien een kerk haar belijden mocht zuiveren en verdiepen ervaart zij dat als een genade-geschenk Gods. De opstelling van Catechismus en Belijdenis werd eeuw na eeuw met dankbaarheid herdacht. En de Dordtse synode is een oorzaak van blijvende vreugde voor alle gereformeerden. Maar de vraag of men eenmaal ook de synodes van Utrecht en haar dogmatische creaties zal herdenken, zal zonder twijfel en terecht als spot of sarcasme worden opgevat! De overgrote meerderheid zou graag met goed fatsoen van de hele zaak afkomen!

Laat ik daarom deze aankondiging mogen gebruiken om nog eens met alle klem allen op te wekken met synodale broeders te spreken over wat geschied is. God geeft ons het grote voorrecht, dat wij in de kerkelijke worsteling wat de zaak betreft met een vrije conscientie voor Hem mogen staan. We hebben — met alle zwakheid en zonde — Hem in zijn kerk mogen dienen en trouw blijven. We hebben „neen“ mogen zeggen tegen wat zijn kerk schond en blijft

schenden. We hebben door zijn genade „ja“ mogen zeggen en doen ten aanzien van wat Christus' kerk alleen bouwen kan. Laten we daarvan spreken. Met liefde, met geduld, met ootmoed, met volharding, met trouw. Laten we steeds de centrale vraag stellen, die ik in dit boekje zo formuleerde:

„Zijt gij van mening, dat Jezus Christus een man, die van harte de Gereformeerde confessie als vertolking van zijn geloof in het woord Gods aanvaardt, maar die weigert de leerbeslissingen van 1942 en 1946 te onderschrijven, NIET als ambtsdrager in zijn kerk wil dulden? Zijt gij van mening, dat, indien zulk een man reeds ambtsdrager is, Jezus Christus van allen, die daarvoor verantwoordelijk zijn, eist, dat zo'n man uit het ambt wordt uitgestoten?“

De Gereformeerde Kerken zijn na 1886 ontrouw geweest en zijn daardoor ingezonken, omdat ze aan de roep van Sikkil om altijd, altijd tegen het „Hervormde Genootschap“, tegen het „Staatscreatuur van 1816“ — door hem de valse hoer genoemd — te blijven strijden, geen gehoor hebben gegeven. Ze hebben zich zo gemaakt tot een „kerk“ die rustig en genoeglijk naast haar „zusterkerk“ voortleefde. Toen was de liefde tot de broeders weg! In zoverre men zo deed werd men een „religieuze gezelschap“! Want een kerk, die niet meer Gods eis en wraak en vloek durft spreken — dat heeft Hans Asmussen goed gezien — wordt in diezelfde mate een gezelschap van moraal-athleten of van onnozele koffietantes.

Neen, laten we niet de dwaasheid uithalen de mensen te nodigen om zich bij „onze kerk“ te voegen. Want alle „onze kerken“ zijn meestal kapelletjes van de satan! We moeten oproepen allereerst ons zelf en dan ieder om hier en nu in alles, maar vooral in het officiële kerkelijke handelen, met Christus mee te werken en dus weg te doen wat Hem mishaagt. Dan komen we vanzelf ook aan de éne Avondmaalstafel, en „we weten zelf niet hoe“.

Moge ook dit boekje aan deze christelijke, kerkelijke arbeid verder dienstbaar zijn. C. V.

Thijs Booy, „Dit is het uur“, uitgave W. ten Have N.V., 1952, Amsterdam.

Er staat in dit boekje van 32 bladzijden, dat bedoeld is als „gesprek op de belijdenisdag“ nauwelijks één zinnetje, waar ik het mee eens kan zijn. De beste regel vind ik die op blz. 26: „U hebt mede ervoor te waken, dat der gemeente niet een ander Evangelie gebracht wordt“.

Juist daarom moesten onze jonge mensen, die belijdenis doen, dit werkje maar liever ongelezen laten. Een eerlijk gezegd hoop ik ook, dat niemand het hun cadeau zal doen.

Want het meeste, wat we hier lezen, is toch inderdaad een ander Evangelie. En het is ook geschreven in een taal, die onevangelisch is (vgl. 1 Cor. 2:1). Om maar met het laatste te beginnen: we vinden hier een typisch modern jargon, dat elke zin prikkelend en pakkend zoekt te maken, maar juist daarom zo vermoelend en vervelend is. Van het Heilig Avondmaal heet het, dat het „niet een Tafelronde van Koning Arthur is“, want „de bel gaat voor degenen, die zich hummelijks voor Gods lens voelen, mensen die geen commandeurskruis van de orde „De Heer is onze Banier“ dragen..... De Heer roept de rammellende magen voor 't eten, niet de wel doorvoede en doorspoelde lieden voor het toetje, het hartversterkertje“ (12). Laten onze jongelui maar liever het simpele formulier van buiten leren, opdat ze tot hun troost des Heren Avondmaal mogen houden. Als ik voorts uitdrukkingen ontmoet als „sloeber van een vent“ (13) of „gure schoft“ (27), of de heer Booy hoor spreken van Christenen, die de lichamelijke beschouwen als „ons stoffelijk overschot in spe“ of „de aan slijtage onderhevige en voor de vaait bestemde jas onzer ziel“ (18), en dan ook nog de schrijver hoor spreken van de hete zon, die voor ons „een koperen ploert“ is geworden (18), dan meen ik dat dhr Booy vergeten heeft de vermaning, om te bedenken al wat rein is, en liefelijk, en wat weluidt en dat hij wel heel ver uit de buurt van Psalm 19 is. Kan men nu heus de eenheid van de mens naar lichaam en ziel niet anders uitspreken dan door de zinsnede, dat het Avondmaal gevierd wordt o.a. „ook door onze seksuele organen“ (19)? En dit geforceerde brengt soms ook tot wartaal, b.v. „de mens komt op zijn levensreis zijn verleden tegen als de ezel van Bileam de engel..... want..... op de levensreis bestaat geen terug“ (3). Als ik 't goed begrijp, staat hier: je ontmoet je verleden, omdat je het nooit weer kunt ontmoeten. Ik wilde toch op hun belijdenisdag onze jongelui liever iets anders laten lezen.

Even sterk is de zucht om „modern“ te zijn, als de schrijver het pleit voert voor een democratische samenstelling van de kerkeraad (23), inplaats dat hij eens over de apostolische eisen voor het ambt naar 1 Tim. 3 spreekt. Of wanneer hij van de kerk begeert, dat ze zal vertonen „vnart, élan, moed, gloed, openheid, frisheid, feestelijkheid“ (28), terwijl de Schrift altijd spreekt van geloof, hoop en liefde, van het bewaren van de getuigenis van Jezus Christus.

Wel spreekt de heer Booy in dit boekje op de belijdenisdag over alles en nog wat, maar mijn grote bezwaar is, dat de inhoud der goede belijdenis zeer in het gedrang komt, en meermalen zelfs wordt tegengesproken.

We behoeven „niet zeker de belofte Gods te geloven, maar alleen de zekere belofte Gods hebben we te geloven“ (14); Zondag 7 zegt echter wel iets anders. In verband met het Avondmaal spreekt hij, vrij laudinkend, over hen, die hier „een complete kettergalerij te vullen“ weten (8), want „de halve hemel zakt als een baksteen, als hij over deze zaken (bedoeld zijn de roomse en lutherse leer van het avondmaal) werd geëxamineerd“. Men vraagt zich toch af, of de heer Booy wel aan Zondag 18, 28 en 29 heeft gedacht! Doch ik vrees, dat hij deze vraag beschouwen zal als een teken, dat mijn rechtzinnigheid tot stanzinnigheid verwordt (28). Zelf ziet hij de versterking des geloofs aldus, dat „de Goddelijke Magnetiseur met ons bezig“ is aan het Avondmaal, ook al merken we het niet, en om deze ketterij er in te prenten, komt hij met een zaligspreking, die van Christus' woord tot Thomas een caricatuur maakt: „Zalig, die er nooit iets van hebben gevoeld, en die nochtans hebben geloofd“ (10). Zo krijg je telkens de indruk, dat de schrijver wel van plan is iets goeds te zeggen, maar tot allerlei capriolen komt omdat hij zijn belijdenis zo slecht kent. Wat hij (11, 12) zegt over de zelfbeproeving, heeft met Zondag 30 bitter weinig te maken, en het Avondmaalsformulier wordt onder de bedrijven door ook uitgehold. Natuurlijk is er een hartstochtelijk pleidooi voor de oecumenische beweging, doch op een manier, die Zondag 21 radicaal opzij schuift. Wat hij (29) zegt over de wet in ons leven, betekent in feite een streep door Zondag 32—44; trouwens dat blijkt concreet ook uit de opmerking, dat hij — blijkbaar met instemming — aan het avondmaal ziet komen „lieden die politiek rechtsbuiten zijn en lieden die de blik stevast linksgericht hebben“ (17).

Daarom wil ik maar zeggen: Thijs Booy is blijkbaar het meeste van wat hij op de catechisatie leerde kwijt geraakt. Daarom was het ook beter geweest als hij maar niet begonnen was tot ieder op zijn belijdenisdag het woord te richten. Hij moest eens weer gaan luisteren naar een goede dominee. B. H.

PERSSCHOUW

DE PERS OVER HET HEENGAAN VAN ONZE HOOFDREDACTEUR.

Enkele stemmen geven wij hier door, welke wij opvingen in de Nederlandse pers, naar aanleiding van het heengaan van de Hoofdredacteur van ons blad. In „Kerknieuws“ constateert de heer Scheps:

Nóch in het officiële weekblad der Ned. Herv. kerk, nóch in het orgaan van de Geref. Bond, „De Waarheidsvriend“, nóch in dat van de Confessionele Vereniging „Herv. Weekblad der Geref. Kerk“, om van „Kerk en Wereld“, het weekblad van de Veren. van Vrijz. Hervormden en van het Weekblad van de Ned. Prot. Bond maar te zwijgen, is ook maar met één regel van het verscheiden van prof. Schilder melding gemaakt..... Een gunstige uitzondering op dit alles maakt dr. A. J. Bronckhorst, Ned. Herv. predikant te 's-Gravenhage, die in de „s-Grav. kerkbode“, bij het portret van prof. Schilder een breed In Memoriam geschreven heeft..... Nog opvallender is, dat verschillende kerkbode in het midden der Geref. Kerken, waar prof. Schilder werkzaam is geweest van 1914—1944, geheel zwijgen bij de baar van deze hoogleraar. Pijnlijk doet het daarbij aan, dat daaronder twee kerkbladen zijn, die komen in gemeenten, die door de overledene gediend zijn, waarvan er één is, dat hij zelf enkele jaren zo talentvol heeft geredigeerd. Ook is er onder de Geref. kerkbladen, die in de grote steden uitkomen, één, die geen letter ter nagedachtenis van prof. Schilder heeft gegeven. Van de prov. kerkbladen zijn het er twee. Het zijn er maar drie, zij het ook drie te veel. Het schijnt toch waar te zijn, dat deze figuur te groot was voor een veelal zo verburgerlijkt landje als het onze.....

In de Kerkbode van de Geref. Kerken in de prov. Noord-Holland, schrijft Ds J. v. Nieuwkoop:

Wij gedenken, niet met vieselijke bitterheid, maar wel met levendige smart, dat deze man de tweede is, die nu begraven wordt, terwijl een kerkelijk vonnis nog altijd voor Gods aangezicht geschreven ligt; onwaardig om kerkelijk hoogleraar te zijn, onwaardig om dienaar des Woords te zijn. Hoe lang zal dat nog voortgaan? Bij hoeveel graven zullen we nog staan, voordat de mensen, die dit hebben aangedurfd, opspringen, en roepen: „neen, wij hebben gezondigd“?

Prof. Schilder gaat het graf in, terwijl nog geen één universiteit of faculteit hem „eredoctor“ heeft gemaakt. Het is smartelijk dat te bedenken, waar aan zoveel anderen, niet groter dan hij, die onderscheiding wel is toegevalen.

Geen ridderorde is aan Prof. Schilder ooit gegeven, ook niet als het „lintje regende“. Dat is een schande. Ik zal mij blijven herinneren het getier van een Duitse departementale chef, die Schilder vogelvrij verklaarde als de auteur intellectuels van het geestelijk verzet in Nederland. Wie heeft de doorbraak van het Nationaal-Socialisme zo vroegtijdig en grondig onmogelijk gemaakt als Schilder?

Er zullen weinig mensen zijn, die zoveel gedaan hebben voor een volk, en zo weinig eer vonden.

In hetzelfde nummer publiceert Ds v. Nieuwkoop een brief, welke hij richtte aan de redactie van Trouw, naar aanleiding van een „In Memoriam“, geschreven in dat dagblad door Ds F. C. Meyster. In dit breedvoerig schrijven zegt Ds v. Nieuwkoop o.m.: